

JELAVICI BEZ DOMOVINE

O 6. saboru HDZ-a, o Jelavicevom referatu i Prlicu "renegatu"

Pise: Ivan Lovrenovic

Nakon HDZ-ovoga sestog sabora bilo bi nepravедno reci da se u toj stranci bas nista nije promijenilo. I glavni referat **Ante Jelavica** i Programska deklaracija vrlo neekonomicno, gotovo inflatorno vrve lijepim rijecima o "buducnosti zajednicke, samoodrzive drzave Bosne i Hercegovine", o Bosni i Hercegovini kao o okviru za "konacno rjesenje hrvatskog nacionalnog pitanja", o slozi i suradnji s ostalim narodima, o "evropskom putu Bosne i Hercegovine", a uz narode nerijetko se spominju cak i *gradjani*, do sada apsolutno omrazen i ideoloski proskribiran pojam u HDZ-ovom rjecniku.

Jos kada se naidje na stanoviste o Mostaru, dojam o promjeni postaje gotovo sokantan. Jelavic, tako, govori o "nasoj zadaci otvaranja nove vizije Mostara kao mjesta mirnog, tolerantnog suzivota", a u Deklaraciji se HDZ izrijeком izjasnjava za Mostar kao "suvremenu i funkcionalnu gradsku cjelinu". Takodjer, "shvacajuci poruke mostarskoga multikulturnog i multietnickog naslijedja, uvazavajuci tradicionalne, visestoljetne obrasce tolerancije i suzivota na obalama Neretve", HDZ poziva "sve partnere da se skupa okrenemo buducnosti, obnovi grada i stvaranju povjerenja medju gradjanima, umjesto da se analizira i p(r)oziva proslost, koju ionako nitko ne moze promijeniti".

Osim sto predlaze zanimljiv nacin apsolviranja proslosti (koliko prihvatljiv zrtvama divljackog a na koncu neuspjelog osvajanja Mostara - to samo one znaju), HDZBiH je, dakle, promijenio politicki vokabular, i to u nekim aspektima bas stubokom, pa kada bi se sudilo samo po tomu, bilo bi posve nejasno o cemu se radilo u cijelom onom proslosubotnjemu scenskom prikazanju s "disidentom" **Prlicem** u glavnoj ulozi. Jer, sve sto je Prlic u svojem govoru izrekao na racun HDZ-a i kao nuznost promjena, sadrzano je i u govoru Ante Jelavica i u tekstu Deklaracije, tek u malo njeznijoj stilistici.

No, naravno, rijec je o mnogo vaznijim stvarima: o politickoj vjerodostojnosti, koja se ne dokazuje verbalnim promjenama, osobito ne u slucaju HDZ-a.

A da upravo to i dalje ostaje veoma upitno, dakle HDZ-ova politicka solidnost i utemeljenost, uvjerljivost i vjerodostojnost, svjedoce unutarnje kontradikcije do kojih je lako doci malo pazljivijom analizom istih dokumenata.

Tako, u Deklaraciji stoji, ponovljeno u neznatno razlicitim varijacijama cak na nekoliko mjesta, da je "hrvatski narod u Bosni i Hercegovini dio jedinstvenog hrvatskog nacionalnog (etnickog) korpusa", te da "HDZBiH smatra Bosnu i Hercegovinu drzavom i domovinom (i) hrvatskog naroda, zauzima se za nacelo o

nepromjenljivosti granica (izuzev na bazi dogovora), a Hrvate u Bosni i Hercegovini smatra dijelom jedinstvenoga hrvatskog narodnog korpusa". Jelavic, pak, u referatu mnogo puta inzistentno ponavlja tezu o *Hrvatskoj kao maticnoj domovini* bosanskohercegovačkih Hrvata.

Ovaj topos ključni je problem u cijeloj HDZ-ovoj ideologiji, a, ruku na srce, zdušno su ga propagirali i mnogi hrvatski faktori u Bosni i Hercegovini koji inače vole koketirati sa svojom toboznom neovisnošću od HDZ-a. Koliko puta smo, samo primjera radi, od sarajevskih hrvatskih kulturtregera slusali tirade o Zagrebu kao "glavnom gradu svih Hrvata", što je samo jedna od varijacija ovoga ideologema. Od njega je, zapravo, sve i počelo, još s osnivanjem same stranke 1990. godine kao Tudjmanove sarajevske filijale, i na njemu se zasniva suma protubosanskoga djelovanja, zločinackih stranputica i po narod tragicnih zabluda, kojima je HDZ aktivno krocio posljednjih deset godina.

Na suprotnoj strani od nove umivene fraze i tona *evropske, demokratske, suzivotne* retorike, kojom se HDZ pokušava "modernizirati" i "demokratizirati", preobraziti u stranku "narodnu, socijalnu i demokratsku", stoji ovo mracno i deprimirajuće svjedocanstvo da se u temelju projekta nista nije promijenilo, da u njemu i dalje ostaje tinjati opasno zamuceni, dvosmisleni i nedorečeni ideologem, kao mogući generator budućih pometnji i konflikata, u kojima zakonito najdeblji kraj uvijek izvlače bas - bosanskohercegovački Hrvati.

Na stranu sumnjiva politička i pojmovna pismenost sastavljača Deklaracije kada izjednačuju nacionalnu i etničku atribuciju - to samo žalostno podsjeća kako svi ti današnji "demokrati" i dalje mentalno i spoznajno hladuju u dubokom hladu jugosocijalističkih društveno-teorijskih "dometa".

Teza o *maticnoj domovini* ima kako povijesne i psihološke, tako i političke implikacije i konzekvencije, koje su sve redom negativne po narod koji se stavlja u tu poziciju. Hrvati u Bosni i Hercegovini već su platili i plaćaju užasnu cijenu te lose i pogresne HDZ-ove ideologije, pa se doista postavlja pitanje (kada bi ga tko imao cuti!) ima li Ante Jelavic i najmanjega pojma o čemu govori, a ako ima, kakav mu je to onda program?

Politički: situacija naroda kojemu je maticna domovina neka druga država može u državi u kojoj obitava imati samo status nacionalne manjine. Što, konzekventno, znači - nedržavotvoran, nekonstitutivan. Može ga spasiti samo ova najmodernija "ideologija" ljudskih i građanskih prava; nacionalnopolitički i ustavnopravno on je drugorazredan. Ne znam misli li Jelavic na tu soluciju? I, zapravo, znaju li *jelavici* u srcu gdje im je domovina uopće?

Povijesno: slavenski etnos koji se danas u Bosni i Hercegovini naziva Hrvatima, u ovoj zemlji ima korijene i predslavenske, i on je identičan sa svojom zemljom u svim njezinim poznatim antropološkim slojevima unatrag i tri i pet tisuća godina.

Psihološki: osnova je to za jedan ljudski i bastinicki mnogo ozbiljniji i ponosniji, a politički odgovorniji kulturni i domoljubni osjećaj nego što je hadezeovski devetnaestovjekovni kic s pleterom i "Lijepom nosom" i prigodnicarsko tamburanje o "vječnoj Hrvatskoj" i o "stoljecu sedmom". Ali, što tamburasi o tomu uopće znaju!

Napokon, filološki: odlični hrvatski jezikoslovci i leksikografi odavno su utvrdili

kako riječ *matica* i njezine izvedenice (maticni, maticar, itd.) dolazi od riječi *mati*, a u potonjim semantizacijama može značiti *maticu u pcela*, *izvor*, *zapisnik*, *glavnu crkvu* i još ponešto u tom semantičkom nizu. Svako od tih značenja, barem u hrvatskom jeziku, potpuno poriče smisao jelavicevske upotrebe pojma maticna domovina.

Nakon svega, generalno se, dakle, postavlja jednostavno pitanje: može li se HDZ-u vjerovati? Jadranko Prlić je u svojem govoru na saboru ustvrdio da ne može, jer oni imaju čak ne ni dvostruku, nego četverostruku "politiku"! Čovjeku se, valjda, može vjerovati, jer je tu politiku sam gradio, jer je jedan od njih, hadezeovac *de luxe*. Porazni dojam Prličeve analize, međutim, popravio je **Midhat Haracic**, koji je saboru HDZ-a donio pozdrave Stranke demokratske akcije. Fonografski vjerno ponovio je Vodjine misli: mi smatramo da je budućnost Bosne i Hercegovine u umjerenim nacionalnim strankama, a vi to hoćete da budete, pa možete računati na našu podršku i suradnju.

Je li netko ovih dana već rekao kako sve podsjeća na početak, na lijepu i veselu 1990!

Objavljeno u broju 164 DANA, 21. juli / srpanj 2000.

<http://www.bhdani.com/arhiva/164/kraj164.htm>